CZU: 341.63:004.89 **https://doi.org/10.59295/daj2022.17**

INTELIGENȚA ARTIFICIALĂ ÎN ARBITRAJUL INTERNAȚIONAL ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN INTERNATIONAL ARBITRATION

Dolea Sorin, lector universitar, Departamentul Drept Internațional și Europena, Facultatea de Drept, Universitatea de Stat din Moldova,
ORCID 0000-0002-4454-2763

Inteligența artificială sau „AI", numită uneori inteligență mașinală, este inteligența demonstrată de mașini, cum ar fi computere digitale, roboți controlați de computer etc., pentru a îndeplini sarcini asociate în mod obișnuit cu ființe inteligente. Termenul se aplică frecvent proiectului de dezvoltare a sistemelor înzestrate cu procesele intelectuale caracteristice oamenilor, cum ar fi capacitatea de a raționa, de a descoperi, de a generaliza sau de a învăța din experiența trecută, în contrast cu inteligența naturală înfățișată de ființele umane.

Tehnologiile de inteligență artificială (AI), în special învățarea automată și procesarea limbajului natural, au deja impact și câștigă teren în sectorul juridic. Odată cu dezvoltarea tehnologiei din ultimii ani, inteligența artificială schimbă modul în care gândesc avocații, modul în care fac afaceri și modul în care interacționează cu clienții [1]. Avocații folosesc acum tehnologii bazate pe inteligență artificială, cum ar fi Westlaw, LexisNexis și Google, de ani de zile, iar experții cred că este timpul să exploreze serios utilizarea tehnologiei pe parcursul întregului proces de arbitraj pentru, printre altele, a spori eficiența și a reduce costurile [2].

Cu toate acestea, mulți practicieni în drept cred de obicei că impactul AI asupra profesiei lor va fi limitat. Acest lucru ignoră faptul că AI atinge deja multe domenii ale dreptului, inclusiv analiza contractelor, cercetarea juridică, descoperirea electronică etc. De exemplu, sunt disponibile programe de calculator pentru a ajuta avocații să analizeze observațiile scrise ale celeilalte părți și să furnizeze o bază de date pentru jurisprudența relevantă.

APLICAREA TEHNOLOGIILOR ÎN ARBITRAJUL INTERNAȚIONAL

În ultimele două decenii, s-au înregistrat progrese fenomenale în utilizarea AI. AI amenință să perturbeze industria arbitrajului internațional prin crearea de programe capabile să calculeze informații în același mod ca arbitrii.

AI promite să emită hotărârile într-un timp rapid, în comparație cu arbitrii cărora le ia luni sau ani să emită o hotărâre. Aceste programe sunt, de asemenea, capabile să învețe în mod independent din jurisprudență pentru a emite hotărâri chiar mai bune decât arbitrii. Există multe moduri prin care tehnologia poate îmbunătăți și sprijini arbitrajul internațional, dar AI este departe de a prelua în totalitate arbitrajul. Din fericire, acest lucru se datorează faptului că încă pare să existe un aspect fundamental uman al soluționării litigiilor [3].

Tehnologia are capacitatea uimitoare de a revizui practicile și ipotezele stabilite ale comportamentului uman. Utilizarea tehnologiei în arbitraj crește eficiența, reduce costurile și permite extinderea arbitrajului în noi segmente de piață [4]. În ciuda rezistenței tradiționale cauzate de conservativitatea avocaților de a implementa noile tehnologii, tehnologia se strecoară încet în practica juridică și chiar în arbitrajul internațional [5].

Videoconferințele, înregistrările electronice, instrumentele de producție de documente digitale și bazele de date de cercetare juridică din ce în ce mai inteligente sunt acum omniprezente. Desigur, au existat schimbări progresive. În zilele noastre, părțile fac schimb de pledoarii prin e-mail, iar majoritatea comunicărilor de la arbitri sunt electronice. Tehnologia este, de asemenea, utilizată pe scară largă pentru gestionarea și prezentarea documentelor, de exemplu, inițiativa NetCase la ICC, care este o cameră virtuală a cazurilor care oferă un mediu online sigur pentru depunerea dosarelor pentru cei care sunt de acord să o folosească. Următorul pas este „învățarea" independentă de către computere, altfel numite Inteligență Artificială.

Ca în aproape fiecare colț al lumii, tehnologia cu cel mai mare potențial de a perturba arbitrajul internațional ar putea fi inteligența artificială. Cu capacitatea sa de a replica și de a spori abilitățile cognitive umane, de a automatiza sarcinile care necesită timp, dar simple și de a procesa cantități masive de date, AI oferă potențialul de a ajuta la gestionarea cazurilor și la diagnosticarea ineficiențelor în procesul de arbitrare.

AI ar putea, de asemenea, să ajute părțile dintr-o dispută să-și aleagă arbitrul, examinând profilurile a mii de candidați în cazuri similare. Ar putea recomanda elaborarea de sugestii pentru clauze de arbitraj, ajutând clienții și avocații să elimine erorile, să identifice punctele moarte și să se asigure că interesele lor sunt protejate. Propunerea de valoare fundamentală a AI constă în capacitatea sa de a eficientiza sarcinile administrative, eliberând în același timp arbitrii și avocații să se concentreze asupra părților procesului care necesită cel mai mare nivel de judecată umană: evaluarea faptelor, construirea argumentelor și deliberarea pentru a determina rezultatele.

Gestionarea cazurilor ar putea fi, de asemenea, automatizată sau simplificată în mod semnificativ cu ajutorul unui software, oferind arbitrilor mai mult timp pentru a face ceea ce fac ei cel mai bine: arbitrul [6]. Acum există o serie de start-up-uri care se concentrează pe perturbarea industriei juridice, unele oferind deja servicii de gestionare a cazurilor și de prognoză comunității internaționale de arbitraj.

Unii practicieni au pledat pentru utilizarea IA în arbitraj pentru a ajuta la gestionarea unor cantități masive de documentație din cauza unei cereri în continuă creștere de viteză și eficiență. O cantitate semnificativă de cercetare juridică și revizuire a documentelor s-a mutat acum de la biblioteci și arhivele din subsolul clienților pe platformele online. Practica arbitrajului internațional presupune adesea cunoașterea dreptului internațional și a mai multor sisteme juridice interne în același timp. Mai mult decât atât, părțile depun la tribunale voluminoase documente tipărite și electronice [7].

În consecință, arbitrajul internațional este un domeniu de drept intensiv în documente, care necesită avocaților și arbitrilor să petreacă nenumărate ore cercetărilor juridice și revizuirii documentelor. În ciuda acestui fapt, consilierii și arbitrii citesc în continuare nenumărate pagini, conținând frecvent text irelevant în căutarea unei cercetări/revizuiri exhaustive. Este posibil ca acest lucru să nu dureze, deoarece utilizarea AI pentru cercetarea juridică și revizuirea documentelor în viitorul apropiat va reduce timpul necesar pentru astfel de exerciții de la ore/zile/luni/ani la secunde (în unele cazuri la milisecunde) [8].

Potențiala utilizare a AI în arbitraj este nesfârșită, dar una dintre cele mai interesante și controversate aplicații ar fi utilizarea unui arbitru non-uman, adică arbitrajul automat, așa cum se discută în subiectul următor. În loc să aleagă un arbitru în funcție de naționalitate, cunoștințe tehnice și expertiză juridică, părțile ar alege un program software. Această mașină ar avea cunoștințele necesare, așa cum sunt specificate de părți și ar putea să înțeleagă un argument, să constate fapte și să determine legea aplicabilă, rămânând în același timp independentă și imparțială.

NUMIREA ARBITRILOR

Instrumentele de inteligență artificială s-au instalat deja în unele domenii ale soluționării litigiilor, de obicei în încercarea de a crește eficiența. De exemplu, software-ul de gestionare a dezvăluirii nu se mai limitează la performanța căutărilor de cuvinte cheie, ci este capabil să utilizeze codificarea predictivă și procesarea limbajului natural pentru a extrage și a transmite sensul real din documente. Instrumentele AI pot fi, de asemenea, folosite pentru a identifica și analiza autoritățile și pentru a analiza trimiterile. Adevărul brutal este că instrumentele

automate se pot descurca mai rapid, mai eficient și mai precis decât orice om cu cantități mari de documente sau date. Arbitrajul nu este imun la progresul tehnologic dinamic. Având în vedere că tehnologia domnește suprem asupra oamenilor, cea mai mare întrebare care se pune este: „sunt părțile dispuse să numească mașini ca arbitri?"

Cohen și Nappert opinează că suntem în pragul unei transformări fundamentale din partea AI, invocând că există o nemulțumire larg răspândită în rândul utilizatorilor de arbitraj cu privire la timpul și costul procedurilor și indiferența „obișnuită" a comunității arbitrale, în același timp cu tehnologia devine disponibilă și accesibilă pentru a aborda nemulțumirile privind utilizarea procesului. Ei mai susțin că Părțile au mai multe opțiuni de utilizare, cum ar fi înlocuirea arbitrilor umani cu AI care formează întregul tribunal, numirea arbitrilor umani în combinație cu AI care servește ca membru al tribunalului sau arbitrii umani care se consultă cu AI pentru a verifica deciziile lor [9].

Utilizarea IA în arbitrajul internațional a evoluat continuu, iar utilizarea sa de către avocați a crescut constant. De exemplu, Dispute Resolution Expert Manager (DRExM) a fost, în ultimul timp, folosit în Egipt pentru a soluționa litigiile de construcție, datorită capacității sale de a recomanda cea mai adecvată tehnică de soluționare a litigiilor, în funcție de natura litigiului, dovezi și relația dintre părți.

Perspectiva arbitrajului automat ridică o multitudine de întrebări. Principala întrebare este dacă ar fi posibil din punct de vedere legal în cadrul legal actual? De la început, trebuie remarcat faptul că majoritatea legilor naționale nu interzic în mod expres și nici nu permit în mod explicit utilizarea arbitrilor mașini. În schimb, fiecare prevedere referitoare la valabilitatea convenției de arbitraj îl definește doar ca supunerea unui litigiu arbitrilor. La rândul lor, definițiile „tribunalului arbitral" menționează doar faptul că părțile pot numi un singur sau o pluralitate de arbitri. Astfel, pe baza acestui argument, ar fi valabile atât un acord de arbitraj care trimite litigiul unui arbitru automat, cât și componența unui tribunal de către un astfel de aparat.

Rămâne în mare măsură neexplicat de ce se consideră că este important ca un arbitru să fie o persoană fizică. Pare doar a fi presupusă ca o cerință evidentă. În general, arbitrii sunt văzuți ca având un mandat și o misiune personale [10] și sunt personal responsabili în fața părților și este larg recunoscut – nu în ultimul rând în dezbaterea despre rolul secretarilor de tribunal – că sarcinile de bază ale unui arbitru nu pot fi delegate altora.

În consecință, în cazul unui arbitru unic, se presupune în general că, în multe jurisdicții, arbitrul unic este o persoană fizică care răspunde personal pentru acțiunile și deciziile sale, așa cum s-a subliniat mai sus, în timp ce în cazul unui

tribunal format din trei persoane, există trei astfel de persoane fizice, iar aici dinamica internă și deliberările dintre diferiții membri ai tribunalului sunt adesea de o importanță decisivă. Partidele consideră adesea că este important să aibă un cuvânt de spus în numirea unuia dintre membrii tribunalului tocmai pentru că speră că candidatul ales va putea juca un rol cheie în astfel de deliberări. Sunt destul de multe de spus despre un arbitru artificial. De exemplu, numirea roboților ar fi mai puțin vulnerabilă la contestare pe motive de conflict de interese sau părtinire. Probabil, de asemenea, procesul lor de luare a deciziilor ar fi mai puțin probabil să fie afectat de slăbiciunile foarte umane ale părtinirii, ilogicității sau pur și simplu a avea o zi proastă. Și există un potențial evident de reducere a timpului și a costurilor audierilor.

Pe de altă parte, baza dreptului, inclusiv principiile juridice transnaționale practicate în arbitrajul internațional între părți din jurisdicții diferite, este fundamental socială și politică, prin urmare, în ciuda modului robotizat în care multe arbitraje internaționale par să fie procesate, funcția sa de adjudecare rămâne inclusiv socială. O altă barieră în calea utilizării arbitrilor roboți este că, în principiu, mașinile nu au sentimente, empatie sau orice idee de justiție care să depășească datele și precedentele prelucrate. Acest lucru poate duce la decizii corecte, dar oarecum nedrepte. Mai mult, justiția nu este doar un simplu algoritm, este o adevărată virtute umană care pentru a fi pusă în practică necesită o analiză complexă a situațiilor și împrejurărilor care înconjoară un anumit caz, precum și a faptelor și aplicării legii, pentru a putea să atingă un echilibru. Un arbitru uman dă legitimitate procesului. În mediere, reputația și farmecul mediatorului pot fi la fel de utile pentru soluționarea litigiului. În cele din urmă, adjudecarea drepturilor și echității în arbitrajul internațional este percepută ca o calitate fundamental umană – una care nu poate fi înlocuită atât de ușor de roboți. Prin urmare, pentru moment, probabilitatea ca un robot să poată exercita virtuți de acest fel și să elimine complet contribuția umană în soluționarea disputelor pare a fi îndepărtată.

CONCLUZII

AI se află în prezent într-o fază de perturbare în care practicienii juridici se confruntă cu modul în care AI poate fi implementată în practica dreptului. Există fragmente din procesul legal care pot fi înlocuite de inteligența artificială, dar tehnologia de înlocuire completă a consilierilor, experților și arbitrilor cu mașini nu este încă aici. Judecata umană și empatia vor rămâne, în viitorul apropiat, caracteristici cheie ale arbitrajului, împiedicând mașinile să înlocuiască oamenii. Practicienii arbitrajului sunt totuși sfătuiți să se pregătească și să îmbrățișeze schimbările pe care AI le va aduce pe scena arbitrajului. În cele din urmă, inteligența artificială va permite practicienilor în arbitraj să conducă cazurile mai bine, mai

eficient și, poate, mai rentabil.

Inteligența artificială este mai mult decât tehnologie legală. Este următorul mare pas care revoluționează profesia de avocat. Schimbarea poate fi adusă prin promovarea ideilor existente. Ceea ce face ca inteligența artificială să iasă în evidență este potențialul unei schimbări de paradigmă în modul în care se desfășoară activitatea juridică. Pentru comunitatea internațională de arbitraj, investiția în tehnologii AI trebuie să fie o strategie evidentă.

Practicienii în arbitraj trebuie să înceapă să ofere servicii de soluționare a litigiilor susținute de o suită de instrumente AI. Ei trebuie să se ocupe de crearea combinației potrivite de capabilități umane și de mașini pentru a reformula relațiile viitoare de care beneficiază atât furnizorul, cât și clienții. Arbitrajul este bine plasat pentru a deschide calea în adoptarea de noi inovații tehnologice și procedurale – într-adevăr, instituțiile arbitrale, tribunalele și practicienii au responsabilitatea de a face acest lucru, în special acolo unde astfel de inovații pot reduce costurile și pot îmbunătăți eficiența.

Inteligența artificială este acum o realitate. AI a intrat deja în arbitrajul internațional cu pași incipiente, dar pozitivi, cu scopul de a ușura sarcinile de lucru și de a sprijini activitatea diferiților jucători din arena arbitrajului. În mod similar, evoluțiile tehnologice au făcut acum incursiuni în sarcina mereu spinoasă de a selecta arbitrii prin intermediul informațiilor despre arbitri, care încearcă să schimbe numirea arbitrilor de la un proces intuitiv bazat pe referințe personale la o decizie bazată pe date specifice. De asemenea, gestionarea cazurilor a beneficiat foarte mult de pe urma inteligenței artificiale. Tehnologia dezvoltată pentru procesarea și analiza documentelor poate aduce avantaje semnificative revizuirii informațiilor în timpul descoperirii, permițând în același timp desfășurarea audierii în moduri mai interactive și mai utile.

Referințe bibliografice:

1. Judy Sobowale, ‘How artificial intelligence is transforming the legal profession’: https://www.abajournal.com/magazine/article/how_artificial_intelligence_is_transforming_the_legal_profession, accesat 10 octombrie 2022.
2. Megan Turchi, ‘The future of International Arbitration may not be AI’: https://thinksetmag.com/insights/ia-future-ai, accesat 10 octombrie 2022.
3. Christine Sim, ‘Will Artificial Intelligence take over arbitration’: https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.kluwer/asiainta0014&div=5&id=&page=, accesat 10 octombrie 2022.
4. Ljiljana, B., ‘International commercial arbitration in cyberspace: Recent

developments' Nw. J. Int'l L. & Bus. 22 (2001).
5. Gabrielle Kaufmann-Kohler, Thomas Schultz, 'Online Dispute Resolution: Challenges for Contemporary Justice' (Kluwer Law International, 2004).
6. Lucas Bento, International Arbitration and Artificial Intelligence: Time to Tango: https://arbitrationblog.kluwerarbitration.com/2018/02/23/international-arbitration-artificial-intelligence-time-tango/, accesat la 10 octombrie 2022.
7. Hogan Lovells, The future of arbitration: New technologies are making a big impact — and AI robots may take on "human" roles: https://www.hoganlovells.com/en/publications/the-future-of-arbitration-ai-robots-may-take-on-human-roles, accesat la 10 octombrie 2022.
8. Camelia Aknouche, Artificial Intelligence and International Arbitration: Going Beyond Email. Accesat: https://www.tamimi.com/law-update-articles/artificial-intelligence-and-international-arbitration-going-beyond-e-mail/
9. Paul Cohen and Sophie Nappert "The march of the robots": https://globalarbitrationreview.com/article/the-march-of-the-robots, accesat la 10 octombrie 2022
10. Constantine Partasides, 'The Fourth Arbitrator? The Role of Secretaries to Tribunals in International Arbitration' (Arbitration International, Vol. 18, No. 2 (2002)